

Magdalena Wilińska

Zarządzanie kryzysowe w systemie bezpieczeństwa państwa

Obronność - Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej nr 3(15), 127-136

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

AUTOR

mgr Magdalena Wilińska

magdalena.wilinska91@gmail.com

ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE W SYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA

Wstęp

W katalogu swoich potrzeb ukształtowanych na drodze ewolucyjnej społeczeństwo wśród jednych z najbardziej istotnych wymienia kwestię bezpieczeństwa, które umożliwia i daje gwarancję stabilnego rozwoju oraz odpowiedzialne jest za poprawny proces egzystencji człowieka. Od zarania dziejów zapewnienie bezpieczeństwa było składane na ręce tych, którzy w ówczesnym czasie sprawowali władzę w imieniu narodu. Dzisiejsze zdefiniowanie pojęcia bezpieczeństwa jest niezwykle złożone, a wręcz skomplikowane. Spowodowane jest to wielowymiarową strukturą pojęcia bezpieczeństwa. Dlatego też dla łatwiejszej identyfikacji i zrozumienia tego pojęcia przyjęto obszary bezpieczeństwa wraz z jego różnymi rodzajami, które współcześnie poddawane są analizie i licznym badaniom. Na całość bezpieczeństwa państwa składają się kompleksowe systemy, które swą działalnością odpowiedzialne są za gwarancję bezpieczeństwa państwa. Jednym z takich systemów jest zarządzanie kryzysowe realizowane w Rzeczypospolitej Polskiej. W rzeczywistości naszego kraju system zarządzania kryzysowego nabrał większego znaczenia pod koniec lat 90. XX wieku, gdy wraz z reformą administracyjną zaczęto tworzyć fundamenty nowoczesnego systemu zarządzania kryzysowego. W 2007 roku uchwalono ustawę o zarządzaniu kryzysowym regulującą w sposób kompleksowy działalność organów władzy publicznej w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa. Przywołana ustawa definiuje obszar i wpływ zarządzania kryzysowego na system bezpieczeństwa państwa. Celem artykułu jest przedstawienie roli zarządzania kryzysowego w tworzeniu systemu bezpieczeństwa państwa. W artykule autor podjął się próby identyfikacji takich pojęć, jak: bezpieczeństwo narodowe, kryzys i istota sytuacji kryzysowej, przedstawił typologię zagrożeń kryzysowych, określił rolę sytuacji kryzysowej w systemie zarządzania kryzysowego oraz dokonał charakterystyki organizacji systemu zarządzania kryzysowego.

Pojęcie bezpieczeństwa narodowego

Jak podkreślono we wstępie, zarządzanie kryzysowe wywiera ogromne znaczenie na system bezpieczeństwa państwa. Zapewnienie bezpieczeństwa stanowi jedną z głównych funkcji naszego państwa. Jego zasadniczym celem jest stworzenie sprawnego systemu ochrony środowiska naturalnego, elementów infrastruktury technicznej, a w zasadniczym stopniu ochrony infrastruktury krytycznej. Poprawnie zorganizowany i sprawnie działający system bezpieczeństwa narodowego powinien zapewnić niezakłócone funkcjonowanie społeczeństwa w niespodziewanych i kryzysowych sytuacjach, niezależnie od źródeł pochodzenia zagrożenia. Analiza dostępnych definicji jednoznacznie ukazuje, że bezpieczeństwo stanowi jedną z podstawowych potrzeb grup społecznych oraz jest to najważniejszy cel funkcjonowania organizacji społecznej. Bezpieczeństwo jest więc nie tylko istniejącym stanem, ale jednocześnie ciągłym procesem obejmującym działania na rzecz stworzenia jego optymalnego poziomu i utrzymania zgodnie z potrzebami społecznymi. Bezpieczeństwo przez lata było utożsamiane z równoważnym mu potencjałem militarnym jako czynnikiem determinującym poziom ochrony. Należy stwierdzić, że w swojej istocie państwo polskie funkcjonuje w dwóch aspektach bezpieczeństwa: wewnętrznym i zewnętrznym (międzynarodowym). W obszarze wewnętrznym realizowane jest bezpieczeństwo narodowe, które *stricte* utożsamiane jest z takimi elementami, jak: suwerenność, niezawisłość, integralność, czy też dążenie do przetrwania. *Zatem bezpieczeństwo narodowe do zdolność bądź umiejętność państwa do obrony terytorium zarówno przed zagrożeniami zewnętrznymi, jaki i wewnętrznymi*¹. Obecnie bezpieczeństwo narodowe postrzegane jest w kontekście sumy wszystkich cywilnych i wojskowych przedsięwzięć mających na celu przeciwstawienie się wszelkim potencjalnym zagrożeniom mogącym doprowadzić do kryzysu².

Kryzys i istota sytuacji kryzysowej

Kryzys (z greckiego *krisis* – *rozdzielnym, rozstrzygam*) w znaczeniu ogólnym oznacza moment przełomowy, punkt zwrotny powodujący zmianę istniejącego układu. Obecnie kryzys jest synonimem sytuacji powodującej naruszenie istniejącego poziomu równowagi. W dziedzinie bezpieczeństwa istnieje tak naprawdę wiele definicji kryzysu. Każda z nich jednak podkreśla zmianę w istniejącym układzie i konieczność podjęcia działań napraw-

¹ E. Nowak, *Zarządzanie kryzysowe w sytuacjach zagrożeń niemilitarnych*, AON, Warszawa, 2007, s. 9.

² M. Nadarzewski, *Procesy i zjawiska zachodzące w bezpieczeństwie Polski*, [w:] A. Tyburska (red.), *Ochrona infrastruktury krytycznej*, WSPol, Szczytno, 2010, s. 57.

czych i przywracających stan oczekiwany – optymalny. Według *Słownika terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*³ kryzys – to sytuacja będąca następstwem zagrożenia, prowadząca w konsekwencji do zerwania lub znacznego osłabienia więzów społecznych, przy równoczesnym poważnym zakłóceniu funkcjonowania instytucji publicznych, jednak w takim stopniu, że użyte środki niezbędne do zapewnienia i przywrócenia bezpieczeństwa nie uzasadniają wprowadzenia żadnego ze stanów przewidzianych w Konstytucji RP.

W innym ujęciu kryzys może także oznaczać załamanie się stabilnego procesu rozwoju. Warto podkreślić, iż istotną rzeczą w definiowaniu kryzysu jest fakt jego przełomu i zmiany w funkcjonowaniu jakiegoś podmiotu. Ponadto kryzys musi zaistnieć nagle, a także realnie nie być akceptowany przez podmiot, dla którego stwarza zagrożenie. Warto podkreślić, iż nie każde zdarzenia niosące znamiona kryzysu są z nim tożsame. Kompletna definicja kryzysu powinna zawierać element intensywności kryzysu. Siłę oddziaływania kryzysu można ocenić poprzez skalę jego natężenia – intensywności, która z kolei wyznaczana jest dzięki siłom i środkom użytym w celu jego usunięcia. Są to podejmowane tzw. działania antykryzysowe. Zatem kryzys oznacza pojawienie się i nasilenie zjawisk bardziej lub mniej bezpiecznych.

Coraz częściej da się zauważyć rozumienie i łączenie kryzysu z sytuacją kryzysową. Nic bardziej mylnego. Takie rozumowanie jest obarczone dość dużym błędem. Sytuacja kryzysowa jest pojęciem wyższym rangą, a jej znaczenie jest nadrzędne w stosunku do kryzysu. Sytuacja kryzysowa występuje zarówno przed wystąpieniem kryzysu, jak i po jego zakończeniu. Kryzys jest jednym ze składowych elementów sytuacji kryzysowej.

W myśl ustawy o zarządzaniu kryzysowym – *sytuacja kryzysowa oznacza stan negatywnie wpływający na poziom bezpieczeństwa ludzi i mienia w znacznych rozmiarach lub środowiska wywołujący znaczne ograniczenia w działaniu właściwych organów administracji publicznej ze względu na nieadekwatność sił i środków*⁴.

Typologia zagrożeń kryzysowych

Jedną z głównych typologii zagrożeń w literaturze jest typologia zagrożeń według źródeł ich występowania. Coraz częściej da się zauważyć dwukierunkowy podział na zagrożenia naturalne (katastrofy naturalne, takie jak: powódź, susze, epidemie, upały, mrozy, osuwiska, czy też huraga-

³ *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, Warszawa, 2002, s. 61.

⁴ *Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym*, Dz. U. z 2007 r., nr 89, poz. 590, z późn. zm.

ny) oraz te, które są wynikiem działania człowieka. Kolejnym przykładem jest podział na zagrożenia pierwotne oraz wtórne. W myśl Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP z 2014 roku zagrożenia możemy sklasyfikować na wewnętrzne i zewnętrzne. Zagrożenia zewnętrzne to: uzależnienie się od dostaw surowców energetycznych z jednego źródła, załamanie procesu integracji europejskiej, osłabienie więzi transatlantyckich, terroryzm międzynarodowy, zorganizowana przestępczość oraz zagrożenia ekologiczne. Natomiast zagrożenia wewnętrzne to: niepokojące zmiany demograficzne, wysoki poziom bezrobocia, malejący przyrost naturalny, starzenie się społeczeństwa, ubóstwo, liczne rodzaje przestępczości, migracje oraz patologie społeczne⁵.

Mając na względzie powyższe rozważania metodologiczne, błędem byłoby nie przedstawić zagrożeń z zakresu kryterium przedmiotowego. Do głównych zagrożeń szeroko rozumianego bezpieczeństwa narodowego RP należy zaliczyć *zagrożenia społeczne* rozumiane jako stan, w którym można zauważyć nasilenie się żądań pewnych grup społecznych. Zagrożenia te generowane są przez społeczeństwo, a także ściśle na nie oddziałują⁶. Kolejnym rodzajem są *zagrożenia militarne*, które są zespołem zdarzeń w stosunkach międzynarodowych. Mogą one zakłócić prawidłowe funkcjonowanie państwa, a ponadto spowodować zachwianie się suwerenności lub też jedności terytorialnej RP. Duże znaczenie zagrożeń militarnych jest spowodowane specyficzną polityką, w myśl której działania zbrojne służą do osiągnięcia wyznaczonych celów, priorytetów oraz interesów polityki państwa. Błędem jest rozumowanie, iż współczesna Europa jest bezpieczna od zagrożeń militarnych. Przykładem potwierdzającym tę tezę jest sytuacja kryzysowa na terytorium Ukrainy. Kolejnym z rodzajów zagrożeń z zakresu przedmiotowego są *zagrożenia ekonomiczne*. Dotyczą głównie problematyki produkcji i wymiany dóbr w państwie. Zachwianie pomiędzy popytem a podażą prowadzi z kolei do destabilizacji rynku i problemów w sferze bezpieczeństwa socjalnego⁷. *Zagrożenia naturalne* są kolejnym z rodzajów zagrożeń, które wpływają na system bezpieczeństwa państwa. Określane są mianem zdarzeń losowych spowodowanych siłami natury, niosących ogromne straty materialne oraz ludzkie. Jak wiadomo, siły natury są zjawiskiem nieobliczalnym i trudnym do przewidzenia. Sprawny system zarządzania kryzysowego RP pozwala jednak na wczesne wykrywanie symptomów zagrożenia zjawiskami o podłożu naturalnym.

Nasuwa się zatem stwierdzenie, iż współczesne zagrożenia bezpieczeństwa państwa oraz ich źródła wywodzą się ze zjawisk środowiska na-

⁵ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa, 2014, <http://www.bbn.gov.pl/ftp/SBN%20RP.pdf> [dostęp: 15.05.2015].

⁶ R. Olszewski, *Bezpieczeństwo współczesnego świata*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 2006, s. 92.

⁷ J. Prońko, *Kryzys i zarządzanie*, WSA, Bielsko-Biała, 2006, s. 26.

turalnego oraz działalności człowieka (terroryzm oraz przestępczość zorganizowana).

Sytuacja kryzysowa w systemie zarządzania kryzysowego

Wcześniejsze zdefiniowanie kryzysu oraz sytuacji kryzysowej pozwala na umiejętne umiejscowienie tych zjawisk w całości systemu bezpieczeństwa naszego państwa. Sytuacja kryzysowa, jak określa ustawodawstwo krajowe, nie wymaga wprowadzenia stanów nadzwyczajnych. Znajduje się zatem pomiędzy oczekiwanym stanem społecznym funkcjonowania państwa a kryzysem, w którym zwykle środki konstytucyjne są niewystarczające. Z sytuacją kryzysową mamy do czynienia wówczas, gdy akceptowany poziom poczucia zagrożenia zostanie przekroczony. Analiza sytuacji kryzysowej pozwala na identyfikację całości działania zarządzania kryzysowego oraz jego ogromnego wpływu na system bezpieczeństwa RP. Zarządzanie to całość działań regulujących funkcjonowanie danej organizacji, określonej przepisami prawnymi, a ponadto obejmujące fazę planowania, organizowania, motywowania oraz kontroli⁸.

Zarządzanie kryzysowe realizowane w RP to celowe działanie, którego realizacja jest obowiązkiem stawianym przed każdym organem administracji publicznej, odpowiedzialnym za zapewnienie bezpieczeństwa państwa i społeczeństwa. Zarządzanie kryzysowe zostało włączone do funkcji realizowanych przez państwo, a jego ranga została znacząco podwyższona. Istotą zarządzania kryzysowego jest jego aktywność na każdym szczeblu administracyjnym, a treścią – fazy zapobiegania, przygotowania, reagowania, odbudowy⁹.

Fazy zapobiegania i przygotowania obejmują przedsięwzięcia realizowane jeszcze przed wystąpieniem kryzysu. Głównym ich celem jest zdiagnozowanie rodzajów potencjalnych zagrożeń i ich ewentualnej siły oddziaływania. Znajomość tych elementów pozwala bowiem na podjęcie przedsięwzięć zapobiegawczych, zmniejszających ryzyko powstania sytuacji kryzysowej. Faza zapobiegawcza to rozpoznanie rodzaju i skali zagrożeń, przygotowanie potencjalnych sił i środków oraz podejmowanie działań mających charakter prewencyjny.

Kolejną fazą jest przygotowanie. Jej istota to przygotowanie organów zarządzających oraz zespołów wykonawczych do jak najsprawniejszego przejęcia kontroli nad powstałą sytuacją kryzysową. Obejmuje ono zespół działań planistycznych i organizacyjnych, których celem jest zwiększenie skuteczności działania już od pierwszych chwil destabilizujących. Ponadto

⁸ J. Kunal, *Zarys teorii organizacji i zarządzania*, PWN, Warszawa, 1969, s. 125.

⁹ M. Kolińska. *Prawno-organizacyjne uwarunkowania funkcjonowania Rządowego Centrum Bezpieczeństwa*, AON, Warszawa, 2010, s. 22.

w tej fazie realizowane są przedsięwzięcia odnoszące się do jakości organizacji wyposażenia centrów zarządzania kryzysowego. Niezwykle ważnym elementem tej fazy jest stały monitoring, gromadzenie i przetwarzanie informacji o zaistniałych zagrożeniach pomiędzy wszystkimi organizacjami biorącymi udział w procesie zarządzania kryzysowego.

W pierwszym etapie zarządzania kryzysowego – w fazie reagowania, niezwykle ważne jest szybkie uruchamianie centrów zarządzania kryzysowego, które z kolei informują wszystkie struktury ratownicze odpowiedzialne za prowadzenie działań ratunkowych. W tym etapie prowadzone są również szeroko rozumiane działania humanitarne w celu ochrony ludności, jej ewakuacji z terenów zagrożających życiu, zdrowiu oraz mieniu.

Natomiast faza odbudowy to okres przeznaczony do opracowywania ocen i analiz skuteczności podejmowanych działań, a tym samym trafności rozwiązań przyjętych w fazach zapobiegania i przygotowania¹⁰.

Organizacja systemu zarządzania kryzysowego

Organizacja systemu krajowego stanowi zespół organów i podległych im instytucji, których zadaniem jest zapobieganie sytuacjom kryzysowym.

W polskim systemie zarządzania kryzysowego rolę nadrzędną pełni organ zarządzający, którego kompetencje dotyczą podejmowania decyzji, podziału zadań dla poszczególnych wykonawców procesu zarządzania oraz koordynowania prowadzonych działań. System zarządzania kryzysowego został utworzony na bazie katalogu zasad determinujących jego organizację. Spośród wielu należy wymienić¹¹:

- zasadę prymatu układu terytorialnego;
- zasadę jednoosobowego kierownictwa określającą sposób zarządzania i odpowiedzialności;
- zasadę adekwatności poziomu zarządzania;
- zasadę powszechności reagowania oznaczającą zaangażowanie instytucji i podmiotów działających na terenie objętym zagrożeniem;
- zasadę jednoosobowej odpowiedzialności organów kierowniczych.

Całość systemu zarządzania kryzysowego uzupełniają procedury i zarządzenia wykonawcze, zasoby kadrowe oraz zasoby informacyjne i materiałowo techniczne¹². Dopiero mając ogłęd całości systemu, wyraźnie dostrzec można, iż tworzą go¹³:

¹⁰ J. Gryz, W. Kiler, *System reagowania kryzysowego*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 2007, s. 33.

¹¹ W. Lidwa, *Zarządzanie w sytuacjach kryzysowych*, AON, Warszawa, 2010, s. 32.

¹² G. Sobolewski, *Zagrożenie kryzysowe*, AON, Warszawa, 2011, s. 22.

¹³ M. Żmigrodzki, *Zarządzanie kryzysowe w państwie*, WSIZiA, Warszawa, 2012, s. 87.

- regulacje prawne;
- organy i podmioty uczestniczące na różnych poziomach i w różnych etapach zarządzania kryzysowego;
 - zorganizowany system monitorowania i obiegu informacji;
 - zaplecze materiałowo techniczne.

Tak zbudowany system obejmuje wszystkie poziomy zarządzania w państwie. Głównym zadaniem systemu zarządzania kryzysowego jest opracowanie i wypracowanie programów zawierających sprawdzone działania w poszczególnych fazach zarządzania kryzysowego. W fazie zapobiegania jest to podejmowanie działań zapobiegających powstaniu sytuacji kryzysowej, a w fazie przygotowania podstawą jest przygotowanie planistyczne sił i środków niezbędnych do sprawnego reagowania, w fazie reagowania priorytet stanowi sprawne rozłożenie działań służb ratowniczych, natomiast w fazie odbudowy kluczowe jest przywrócenie stanu pierwotnego sprzed powstania sytuacji kryzysowej.

Na poziomie krajowym głównym organem odpowiedzialnym za zarządzanie kryzysowe jest Rada Ministrów. Przy Radzie Ministrów został utworzony Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego będący organem opiniodawczo-doradczym.

Niezależnie od Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego w strukturach administracji państwowej na szczeblu centralnym funkcjonuje również powołane w sierpniu 2008 roku Rządowe Centrum Bezpieczeństwa (RCB). Rządowe Centrum Bezpieczeństwa stale monitoruje potencjalne zagrożenia, jednocześnie prowadząc skoordynowaną politykę informacyjną wszystkich organów administracji państwowej w zakresie i w czasie trwania sytuacji kryzysowej¹⁴.

System zarządzania kryzysowego ma strukturę zbliżoną do układu piramidalnego, dlatego też na niższych szczeblach funkcjonują komórki, których działanie jest pewnego rodzaju odbiciem organów znajdujących się w jednostkach centralnych. Resortowy poziom zarządzania kryzysowego tworzą ministrowie odpowiedzialni za poszczególne działy administracji rządowej oraz kierownicy urzędów centralnych. Zgodnie z dyspozycjami ustawy o zarządzaniu kryzysowym zadaniem ministrów i kierowników urzędów centralnych jest przygotowanie podległych sobie działów administracji do podejmowania działań na wypadek sytuacji kryzysowej.

System zarządzania kryzysowego na poziomie województwa realizowany jest przez wojewodę za pomocą właściwych organów administracji publicznej. Bezpośrednią realizacją zadań zajmują się specjalne komórki obsługujące wojewodę. Do ich zadań głównie należy gromadzenie, przetwarzanie, przekazywanie informacji o aktualnych stanach zagrożenia. Organem pomocniczym wojewody, powołanym do realizacji zadań z za-

¹⁴ Tamże, s. 96.

kresu zarządzania kryzysowego, jest wojewódzki zespół zarządzania kryzysowego.

Poziom powiatowy w zakresie zarządzania kryzysowego charakteryzuje przede wszystkim to, iż większość zadań występuje w charakterze wykonawczym. Powiat jako struktura samorządowa współpracuje z administracją państwową, będąc elementem całości zarządzania systemem kryzysowym państwa. Organem właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego na szczeblu powiatowym jest starosta. Swoje zadania realizuje przy pomocy powiatowego zespołu zarządzania kryzysowego. Zespół tworzy i powołuje starosta, będąc jednocześnie jego przewodniczącym. W jego skład wchodzi zaś osoby – pracownicy powołani z jednostek organizacyjnych, które tworzą komórki pomocnicze danej służby lub inspekcji. Do podstawowych zadań starosty w zakresie zarządzania kryzysowego należy przede wszystkim organizacja powiatowego systemu zarządzania kryzysowego, monitorowanie zagrożeń, planowanie działań, a w szczególności opracowanie i przekazanie wojewodzie powiatowego planu zarządzania kryzysowego¹⁵. Na staroście spoczywa również obowiązek utworzenia powiatowego centrum zarządzania kryzysowego. Centrum to działa na zasadzie gwarancji całodobowego alarmowania wszystkich członków powiatowego zespołu zarządzania kryzysowego, a także całodobowego przebiegu informacji o ewentualnych sytuacjach kryzysowych. Do zadań powiatowego zespołu zarządzania kryzysowego zaliczyć należy analizę potencjalnych możliwości wystąpienia na obszarze powiatu sytuacji kryzysowej lub też tzw. stanów nadzwyczajnych. Ponadto oszacowanie ich rozmiarów oraz skali. Zespół zobowiązany jest do opracowania koncepcji likwidacji potencjalnych zagrożeń z uwzględnieniem aspektu finansowego, organizacyjnego oraz materiałowego, tak by zespół mógł w pełni działać we wszystkich czterech fazach reagowania kryzysowego.

Poziom gminy jest najniżej usytuowany w strukturze systemu zarządzania kryzysowego. W myśl zasady jednoosobowego kierownictwa zarządzanie na tym poziomie realizowane jest przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Uprawnienia wójta obejmują wydawanie poleceń jednostkom pomocniczym, kierownikom jednostek organizacyjnych oraz kierownikom jednostek ochrony przeciwpożarowej działających na obszarze gminy. Wójt posiada uprawnienia władcze w zakresie kierowania jednostkami organizacyjnymi doraźnie skierowanymi do jego dyspozycji w celu prowadzenia działań ratowniczych¹⁶.

¹⁵ E. Nowak, *Zarządzanie...*, s. 100.

¹⁶ M. Żmigrodzki, *Zarządzanie...*, s.105.

Zakończenie

Współczesne postrzeganie bezpieczeństwa jako dynamicznego procesu zarządzania wiąże się z działaniami mającymi na celu doskonalenie całego systemu, którego nierozzerwalnym elementem jest zarządzanie kryzysowe, celem zaś niedopuszczenie do powstania sytuacji kryzysowej, przygotowanie się do jej wystąpienia, przejmowanie nad nią kontroli w trybie zaplanowanych i przygotowanych działań oraz powrót do sytuacji pierwotnej. Przeciwdziałanie i minimalizowanie następstw współczesnych zagrożeń wymaga dobrego przygotowania administracji rządowej i samorządowej na wszystkich poziomach zarządzania państwem zarówno w stanach poprzedzających kryzys, jak i w jego trakcie.

Bibliografia

1. Gryz J., Kiler W., *System reagowania kryzysowego*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 2007.
2. Kolińska M., *Prawno-organizacyjne uwarunkowania funkcjonowania Rządowego Centrum Bezpieczeństwa*, AON, Warszawa, 2010.
3. Kurnal J., *Zarys teorii organizacji i zarządzania*, PWN, Warszawa, 1969.
4. Lidwa W., *Zarządzanie w sytuacjach kryzysowych*, AON, Warszawa, 2010.
5. Nadarzewski M., *Procesy i zjawiska zachodzące w bezpieczeństwie Polski*, [w:] Tyburska A. (red.), *Ochrona infrastruktury krytycznej*, WSPol, Szczytno, 2010.
6. Nowak E., *Zarządzanie kryzysowe w sytuacjach zagrożeń niemilitarnych*, AON, Warszawa, 2007.
7. Olszewski R., *Bezpieczeństwo współczesnego świata*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 2006.
8. Prońko J., *Kryzys i zarządzanie*, WSA, Bielsko-Biała, 2006.
9. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa, 2014.
10. *Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym*, Dz. U. z 2007 r., nr 89, poz. 590, z póź. zm.
11. Żmigrodzki M., *Zarządzanie kryzysowe w państwie*, WSIZiA, Warszawa, 2012.

CRISIS MANAGEMENT IN THE SECURITY SYSTEM OF THE STATE

Abstract: The aim of the article is to highlight the importance of crisis management within the security system of the state. The main components of crisis management have been discussed. Then current crisis management activities carried out in the government and public administration structures on the national, provincial, county and commune level have been outlined.